

Cizinec

Kdo je to cizinec? Tak za prvé, člověk sám sebe velmi zřídka označí za cizince, Něco takového děláme snad jen v nějaké nepříjemné situaci, kdy nechceme být zainteresováni na něčem, co by si podle nás měli vyřídit jiní lidé: „Jestli je premiér pitomec? Na to se mě, prosím, neptejte, já jsem tu **cizinec**.“

Za cizince se tedy označujeme jen v situacích, z nichž chceme být vyňati; i když se v nich – většinou jen přechodně - nalézáme, cítíme se v nich nepatříčně. Avšak aby sám sebe člověk označil za cizince jaksi z podstaty, je zcela nemožné. Člověk sám sobě totiž není cizí, je si vlastní. V čem to spočívá?

„Cizinec“ (a v tomto okamžiku si již musíme uvědomit, že je to označení připsané zvenčí, jinými lidmi) je ten, kdo je v cizině. Opakem bytí v cizině je bytí doma. A jestliže se lidé obecně neradi ocitají v situaci cizinců, a když už, tak jen na velmi omezenou dobu, logickým doplněním předchozího je, že lidem je přirozené být „doma“, ve svém vlastním, známém, v životních podmínkách, jaké znají a očekávají.

Toto je ideální stav. Vůči němu ale existují anomálie, a to takřka na ve všech dosud zmíněných aspektech. Za nejzávažnější však zcela určitě musí platit ta, když se člověk cítí vůči samému sobě odcizen, kdy je porušeno ono základní pouto - pouto, jež nabýváme inkarnací do zcela konkrétních podmínek, narozením do určité rodiny, na určitém místě, v určitém národě. Ale i zde existují stupně: je jisté nedobré nerozumět si se svým národem, nebýt schopen sdílet životní styl určité země; celoživotně nenalézt porozumění u svých rodičů a sourozenců (po určitou omezenou dobu v době dospívání je to přirozené). Mnohem horší však je, když člověk najednou nerozumí sám sobě! Ale i zde se dá rozlišit. Nejhorší odcizení je asi takové, když člověk je opravdu v hloubi své osobnosti jaksi rozpolcen, rozdvojen, kdy již nedokáže pochopit, **kdo** vlastně doopravdy je. Takové lidi čeká neradostný osud psychiatrických pacientů a dlouhá léta, někdy i celý život plný strádání. Vymknout naší kontrole se mohou ale i některé „podřízené“ složky naší osobnosti, a tak mnozí lidé propadají nejrůznějším vášním, které je dostávají „mimo ně samé“ (srv. původní význam lat. slova *e-motio*: pohyb mimo sebe, vyvržení ven!), nebo se dostávají do závislosti na tom či onom, což je činí nesvobodnými. Člověk v těchto situacích neztrácí svou identitu, ale stává se jaksi ztročeným, není zcela pánem sebe sama (to ostatně platí pro všechny druhy odcizení) Vskutku - každý, kdo hřeší, je otrokem hříchu. (J 8:34). O něčem podobném bychom mohli také mluvit, když člověk propadá psychické jednostrannosti, například upřílišněnému racionalismu. (Sem si ale můžeme dosadit také úplný opak - přílišnou emotivnost, při níž celý svět vnímáme pouze prizmatem svých afektů, anebo touhu po pochvale, zbožňování výkonu atp.) Každá taková jednostrannost nás psychicky ochuzuje,

skrývá před námi – lépe řečeno my sami při ní před sebou skrýváme – podstatné vlastnosti nás samých, a ty nám pak, třeba v jiných životních fázích, zákonitě chybí. A i tehdy se ocitáme částečně jakoby „mimo sebe“ ne ve své kůži. A samozřejmě nás do podobné nemilé situace může dostat i „vzpouora“ nejnižšího článku naší bytosti, naší fyzické organizace. I dlouhodobá nemoc nebo trvalé zdravotní postižení nás mohou dostat do stavu, v němž se ve svém těle „necítíme doma“.

Ale ještě jeden typ odcizení sobě bych chtěl zmínit, něco, co jsem prožil na vlastní kůži. Vůči člověku se totiž také může postavit a jaksí se mu vymknout z rukou vlastní osud. Aniž by člověk propadl drogám, aniž by byl podstatně zasažen ve svém já a aniž by propadal nějaké podstatné duševní jednostrannosti, mohou se okolnosti vnějšího světa najednou uspořádat tak, že je vůbec nepoznáváme. Vůbec se neubírají směrem, na jaký jsme byli zvyklí a už vůbec ne tak, jak bychom si přáli. Co se zdálo jistou a pevnou složkou, na níž jsme stavěli svůj život, zcela selhává, člověk se ocitá bez opory v jakémsi jemu neznámém prostředí a vše mu připadá až neskutečné, jako nějaký zlý sen, jen se z něho ne a ne probudit. Takto formují lidský osud velká kataklysmata lidských dějin i přírodní katastrofy, ale i katastrofy zcela osobní, které mohou mít třeba i docela konkrétního viníka, leč přesto jsme proti nim bezmocní, nemohouce jejich ničivým účinkům nijak uniknout.

Již slabší formou odcizení je to, když člověk je oderván od svých kořenů, od rodiny, do dětí, a ještě slabším když nemůže uplatnit své přirozené nadání nebo jsou mu upírány plody jeho práce – čili až sem by na naší pomyslné škále spadalo to, co nazývá odcizením Karel Marx. V takových situacích si však můžeme uchovat ještě poměrně značnou část svojí integrity; nefunguje to „jen“ na výstupu od nás do světa a – třebaže to může být bolestné a nějakým způsobem nám to bere něco, co je „naše vlastní“ - naší podstaty se to již tolik nedotýká.

Vraťme se však k začátku našich úvah: Co to je být cizincem? Řekli jsme, že je to název, který nám dávají druzí, který si sami nevolíme – a platí to i pro situace, které jsme právě rozebrali! Situace, v nichž se stáváme cizincem – a třeba i cizincem sám sobě - si nevolíme, jsme do nich vrženi. Musíme je pouze strpět - jsme v nich pasivní. Být cizinec znamená být trpně vystaven tomu, co s námi udělají ostatní – vidíme to i v dnešní době, jak i ty nejcivilizovanější země zacházejí s „cizinci“. Tedy samozřejmě ne s turisty, kteří se k nám zaletí kouknout a nechají nám tu nějaké peníze na dřevě, ale s těmi, které osud doposunoval až k našim dveřím. - Být cizinec je **zlé**.

Nemít domov a vlast bylo od pradávna považováno za jeden z nejhroznějších osudů, jaký může člověka potkat a ve vyhnanství byl spatřován úděl rovný smrti. Jenom o krůček lepší

status propůjčuje člověku být „*přistěhovalec*“. Být přistěhovalec, ten nový (Novák, Newmann, Neumann etc.) znamená, že se domácí pospolitost musí smířit s jeho přítomností a nemůže být prostě vyhnán. Ale to, že „není náš“, rozuměj: neznáme ho do pradáva, neznáme jeho kořeny atd., mu dává komunita, místní, církevní, pracovní i jiná velmi silně znát.

Jiný modus vztahu k cizímu a k cizím je, jestliže je příchozí přijat jako *host*. Postavení hosta je od pradáva vnímáno jako velmi speciální a příchozímu skýtá mimořádnou ochranu. Pravda, i toto postavení je přechodné, ale jako „host“ a „hosté“ mohou člověk, rodina nebo třeba i celé malé společenství pokojně vrůstat do struktur místní pospolitosti a postupně se stát jeho plnohodnotnými členy a tak znovu získat svoji otrěsenou osobní nebo skupinovou rovnováhu, postupně nabýt nové identity; mohou získat *nový domov*.

Pokusme se, aby z našeho slovníku zmizelo slovo „cizinec“. Tedy ne tak, že bychom přestali cizince vidět a začali všem, kdo žijí v odtržení a odcizení, kdo strádají ztrátou domova a toho, co jim bylo vlastní, říkat nějaký novým pokrytecky vymyšleným názvem (ruské BOMŽi – bez opredelenogo města življenja!). Ale tak, abychom dokázali každého cizince v nouzi přijmout jako hosta. Já vím je to utopie. Ani to slavné betlémské dítě nemělo lepší osud.

Na sklonku adventu MMXV

Když tvůj bratr zchudne a nebude moci vedle tebe obstát, ujmeš se ho jako hosta
a přistěhovalece a bude žít s tebou.

Leviticus 25:35

S láskou přijímejte i ty, kdo přicházejí odjinud - tak někteří, aniž to tušili, měli za hosty
anděly.

Žd 13:2

Budete mít jediné právo jak pro hosta, tak pro domorodce. Já jsem Hospodin, váš Bůh."

Leviticus 24:22

Hostu nebudeš škodit ani ho utlačovat, neboť i vy jste byli hosty v egyptské zemi.

Exodus 22:20

Nebudeš utiskovat nádeníka, zchudlého a potřebného ze svých bratří ani ze svých hostí, kteří žijí v tvé zemi v tvých branách.

Dt 24:14

Ten, kdo bude s vámi přebývat jako host, bude vám jako domorodec mezi vámi. Budeš ho milovat jako sebe samého, protože i vy jste byli hosty v zemi egyptské. Já jsem Hospodin, váš Bůh.

Leviticus 19:34

Až budete sklízet obilí ve své zemi, nepožneš své pole až do okraje ani nebudeš po žni paběrkovat; zanecháš paběrky pro zchudlého a pro hosta. Já jsem Hospodin, váš Bůh."

Leviticus 23:22

Ani svou vinici úplně nevysbíráš, nebudeš na své vinici paběrkovat spadaná zrnka; ponecháš je pro zchudlého a pro hosta. Já jsem Hospodin, váš Bůh.

Leviticus 19:10

I usadil se Jákob v zemi, v níž jeho otec pobýval jako host, v zemi kenaanské.

Gen 37:1

Přidělíte losováním dědičný podíl sobě i bezdomovcům, kteří mezi vámi pobývají jako hosté a kteří mezi vámi zplodili syny; budou u vás jako rodilí Izraelci. Spolu s vámi si určí losováním dědičný podíl mezi izraelskými kmeny.

Ez 47:22

Nejste již tedy cizinci a přistěhovalci, máte právo Božího lidu a patříte k Boží rodině.

Ef 2:19